

Derde bijeenkomst Herijking Voorkeursstrategie Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden
Volop inzichten, nu de verbindingen leggen

Meervoudig ruimtegebruik moet de standaardreflex worden. Neem de factor tijd beter mee. We hebben meer gebiedsplannen nodig. Deze en nog veel meer waardevolle suggesties komen ter tafel tijdens de derde bijeenkomst voor de Herijking Voorkeursstrategie Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden op 10 december 2024 in RDM De Loft te Rotterdam. Programmamanager Pieter Jacobs is blij met de oogst en de brede betrokkenheid. ‘Al deze perspectieven en inzichten helpen om samen de puzzel te leggen, we hebben iedereen nodig.’

‘Het wordt een middag van zenden én ophalen’, zo heet dagvoorzitter Luc de Vries (staf deltacommissaris) de ruim 60 deelnemers welkom. Het is een gevarieerd gezelschap met bekende en nieuwe gezichten, zoals vertegenwoordigers van de gemeenten Vlaardingen, Ridderkerk en de ministeries EZ en LNV. En met een keynote over ruimtelijke ordening, een “bijpraat” van programmamanager Pieter Jacobs en acht werksessies krijgen ze een net zo gevarieerd programma voorgeschoteld. Die opzet wordt gewaardeerd. ‘Ik voer hier een breder gesprek en dat perspectief hebben we nodig om alle opgaven en ontwikkelingen te verbinden’, aldus een deelnemer van een gemeente.

Keynote over de relatie ruimtelijke ordening en het Deltaprogramma

Rien van der Wall (onderzoeker Vereniging Deltametropool) schetst in zijn keynote een beeld over de Nederlandse ruimtelijke ordening en de impact daarvan op de herijking. Dat doet hij aan de hand van een *quickscan* waarbij de voorstellen uit de Deltaprogramma's zijn vergeleken met de ruimtelijke voorstellen van de provincies (ruimtelijke puzzels), de NOVEX-gebieden en het voorontwerp van de Nota Ruimte.

'Als we de open ruimte willen beschermen, dan is dat alleen te behalen door meervoudig ruimtegebruik'

Rien laat zien hoe de provincies omgaan met de volgende drie opgaven: veerkrachtig maken van water en bodem; veerkrachtige natuur met een robuust watersysteem; en verbeteren van de waterkwaliteit. Zuid-Holland zit hierbij in de kopgroep. 'De provincie erkent de opgaven en formuleert er ook denk- of oplossingsrichtingen over.' Rien benoemt ook de ruimtedruk. Tot en met 2030 is er 13% extra ruimtevraag voorzien, en de schatting is dat er nog eens 25% bij moet tot 2050. 'Als we de open ruimte willen beschermen, dan is dat alleen te behalen door meervoudig ruimtegebruik.'

De provincie Zuid-Holland zegt: stop bebouwing op 50 tot 100 meter van dijklichamen

Een greep uit de inzichten van de quickscan

- Zoetwater is hét thema dat veel impact heeft op de ruimtelijke ordening.
- De voorstellen bevatten weinig tot geen tegengestelde uitspraken, maar wel verschillen, tussen de deelprogramma's en tussen provincies.
- Voor waterveiligheid benoemt Rien de volgende inzichten:
 - Ruimtereserveringen voor dijkversterking en piekberging zijn noodzakelijk.
 - Voor bouwen nabij keringen wil DPRD kaders en randvoorwaarden, de provincie Zuid-Holland zegt: stop bebouwing op 50 tot 100 meter van dijklichamen.
 - Over buitendijks bouwen zegt het voorontwerp van de Nota Ruimte: stop ermee. Voor het gebied van DPRD zijn er juist veel terreinen waar nieuwbouw wél mogelijk is.
 - De aandacht voor vitale functies en industrie is onderbelicht.

‘DPRD is een waterveiligheidsprogramma’, stelt Rien, ‘maar ik hoop dat mijn verhaal de samenhang met de Deltaprogramma's Zoetwater en Ruimtelijke adaptatie duidelijk onderlijnt’. De verziltingsproblematiek bijvoorbeeld kan al eerder om aanpassingen vragen. ‘En zo kunnen ruimtelijke keuzes rond zoetwater ook op het bordje van waterveiligheid komen.’

‘De sectorale financiering staat een integrale en gebiedsgerichte aanpak in de weg’

Conclusies

Rien sluit af met enkele relevante conclusies voor de herijking.

- Waterberging zal waarschijnlijk de grootste ruimtevrager zijn. En die ruimtevrage zal ten koste gaan van de grootste ruimtegebruiker: de landbouw.
- De mate waarin opgaven zich per gebied laten combineren, zijn bepalend voor de netto benodigde ruimte en daar is nog onvoldoende zicht op.
- Een schuarpunt richting de uitvoering is de sectorale financiering. Deze staat een integraal en gebiedsgerichte aanpak in de weg.

Hij spreekt daarom de hoop uit dat bijeenkomsten zoals vandaag helpen om ‘de schotten te slopen’.

‘Zijn de plannen van gemeenten en waterschappen ook meegenomen?’

In het aansluitende vragenronde merkt een deelnemer op dat hij de oplossingsrichtingen uit het Kennisprogramma Zeespiegelstijging (ZZS) mist in het verhaal van Rien. Lopen we niet achter de feiten aan als we stoppen bij 2050? Gespreksleider Luc de Vries legt uit dat de studie van de Vereniging Deltametropool focust op wat nu in ontwikkeling is. ‘En wij willen op deze bijeenkomst vooral laten zien wat er qua ruimtelijke ontwikkelingen en opgaven allemaal bij elkaar komt in het gebied. De koppelingen met de lange termijn kunnen later worden gelegd.’

‘Zijn de plannen van gemeenten en waterschappen ook meegenomen?’, zo luidt een andere vraag. Rien vertelt dat de meeste provincies de ruimtelijke voorstellen samen met de gemeenten hebben ontwikkeld. ‘De provincie Gelderland bijvoorbeeld heeft het voorstel helemaal *bottom-up* laten ontstaan. Er zijn 7 regio's in dat gebied en hun voorstellen zijn gebundeld tot een ruimtelijk voorstel.’

Inhoudelijke update van de herijking

Programmamanager Pieter Jacobs benadrukt in zijn presentatie de doelen van DPRD: borging van de waterveiligheid op de lange termijn én integratie met de deltaprogramma's Zoetwater en Ruimtelijke adaptatie. ‘Drie pilaren dus, met eigenstandig onderzoek waarbij de raakvlakken samen moeten komen in de Voorkeursstrategie.’ Die strategie is nu “afsluitbaar open” (dijken en keringen). De Voorkeursstrategie uit 2020 zegt daarover: hier kunnen we nog tot ongeveer 2070 mee vooruit, tot einde levensduur van de Maeslantkering. Daarna liggen alle opties weer open. Na deze introductie schetst Pieter de stand van zaken voor de 3 werksporen van de herijking.

Onderzoek Maeslantkering: op zijn vroegst vanaf 2065 een alternatief nodig

Werkspoor 1 gaat erover hoe lang de huidige strategie nog meegaat.

- Een belangrijke conclusie uit effectstudies van zeespiegelstijging in 4 pilotgebieden (Hoekse Waard, Lekdijk, historisch Dordrecht en buitendijks Rotterdam) luidt dat er vanaf circa 1 meter zeespiegelstijging (ruimtelijke) knelpunten te verwachten zijn.

- Naar de snelheid van staalvermoeiing en de combiwand bij de Maeslantkering is nader onderzoek nodig. En afhankelijk van de zeespiegelstijging is er in de meest ongunstige situatie is er vanaf 2065 een alternatief nodig.
- De kosten per sluiting van de Maeslantkering voor scheepvaart en bedrijven lijken met 2 tot 5 miljoen euro niet beperkend voor de sluitfrequentie, zo blijkt uit een onderzoek van de Waterwerkers.

Werkspoor 2 onderzoekt meerlaagsveiligheid, vooral een robuustere inrichting van het binnendijkse gebied, om de gevolgen van een overstroming te beperken (laag 2) en over crisisbeheersing (laag 3).

- Er is een eerste workshop gehouden met brede deelnemers van het Rijk, provincie, gemeenten, waterschappen en veiligheidsregio's om de werelden van waterveiligheid, ruimtelijke adaptatie en crisisbeheersing te verbinden, aan de hand van 2 MLV-pilots (Hoeksche Waard en Alexanderpolder).
- Pieter verwijst ook naar een recente crisisoefening van de Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid, waarbij ook laag 4 (nazorg) aandacht kreeg

Wat moeten we nu doen en laten om later te kunnen kiezen?

Werkspoor 3 bestaat uit een verkenning naar de lange termijn alternatieven. Welke strategieën zijn denkbaar en uitvoerbaar? En wat moeten we nu doen en laten om later te kunnen kiezen? Op dit spoor is goede voortgang geboekt.

- Er liggen 6 regionale waterveiligheidsstrategieën van SWECO, gebaseerd op een bouwstenenoverzicht van Ties Rijkjen.

- De vervolgstap is om deze te combineren met ruimtelijke ontwikkelingen en te vertalen naar adaptatiepaden. Deze stappen worden in 2025 afgerond.

Save the date: 2 juni 2025 Gebiedsconferentie DPRD

Pieter sluit af met een overzicht van overige activiteiten uit 2024, zoals de regiobijdrage aan de activiteiten van het Kennisprogramma Zeespiegelstijging, en de versterkte samenwerking met de Deltaprogramma's Zoetwater en Zuidwestelijke Delta. Voor 2025 staat uiteraard de afronding van de herijking centraal. Ook is DPRD nauw betrokken bij de herijking van de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta, die sterk samenhangt met de VKS van Rijnmond-Drechtsteden. Pieter: 'En we gaan door met deze bijeenkomsten, zet maandag 2 juni 2025 maar alvast in de agenda, dan organiseren we weer een Gebiedsconferentie.'

Netcongestie: wordt daar rekening mee gehouden?

Vragenrondje

Hoe zit het met de geografische verschillen tussen Rijnmond-Drechtsteden en de Rijn-Maasdelta? Pieter legt uit dat de Deltabeslissing Rijn-Maasdelta over de hoofdkeuzes in het hoofdwatersysteem gaat en zich feitelijk uitstrekt over het hele land. Een andere vraag gaat over de kwetsbaarheid van ons systeem. Zijn we bijvoorbeeld bestand tegen terroristische aanslagen of hybride oorlogvoering? En wordt rekening gehouden met netcongestie? Een deelnemer vertelt over gesteggel tussen Stedin en een waterschap over te veel stroomgebruik in het kader van netcongestie. 'Moeten we straks kiezen tussen in het donker zitten met droge voeten of in het licht met natte voeten?' Pieter antwoordt dat dit nu nog niet expliciet wordt meegenomen. Vitale infrastructuur staat wel op de agenda, maar vaak in het kader van overstromingsrisico's.

Oogst van de werksessies

Hierna bespreken de deelnemers in werksessies een aantal inhoudelijke thema's. Een greep uit de oogst:

1. Neem de factor tijd goed mee. Dit inzicht komt uit de sessie over de **herijkingsopties** die DPRD onderzoekt. Met het meenemen van de factor tijd wordt bedoeld: werk met scenario's en adaptatiepaden. Zodat duidelijk wordt in welke periode welke beslissingen genomen moeten worden én hoe lang je plezier hebt van een maatregel. De tip is om daarbij goede relaties te leggen met bijvoorbeeld ontwikkelingen op het gebied van zoetwater, haven en natuur.
2. Hang het tempo van de stijging van de zeespiegel en rivierafvoeren niet aan een jaartal vast, maar aan het aantal centimeters. Die suggestie wordt gedaan aan de andere gesprekstafel over de **herijkingsopties**. Vooral de thema's gevolgbepierking bij overstromingen en de relatie met de zoetwaterstrategie staan in deze sessie centraal.

3. Zorgen systeemmaatregelen voor afname van de stabiliteitsopgave? Dat is een belangrijk discussiepunt in de sessie over **systeemmaatregelen op korte en middellange termijn**. Het eensluidende advies luidt om voor deze herijking nog een studie te doen naar de zin van systeemmaatregelen en betekenis voor de stabiliteitsopgaven.
4. In de sessie over de **effecten zeespiegelstijging binnendijs** worden de resultaten van de effectanalyse gedeeld. Boven 1 meter zeespiegelstijging wordt de ruimtelijke impact op het gebied zeer groot. Bijna elke dijk moet dan verbreed en verhoogd worden, en bij 60% van de dijkversterkingen kom je direct huizen tegen op en naast de dijk. Die dijkversterkingen hebben dus een enorme impact op de leefbaarheid van de huizen rondom de dijk. De deelnemers staan onder andere stil bij de identiteit van de regio, die hier wordt bepaald door de connectie met het water. De historische lintbebouwing kun je niet zomaar weghalen, het ligt politiek ook erg gevoelig, zegt een deelnemer van een gemeente.
5. Wanneer gaan mensen weg uit buitendijkse gebieden als die vaker te maken krijgen met wateroverlast? Die vraag staat centraal in de sessie over de **buitendijkse effecten van de zeespiegelstijging**. De verwachting is dat dat wel een aantal generaties kan duren. Veel mensen lijken het risico nu aanvaardbaar te vinden en zullen het gebied ook niet snel verlaten bij meer risico, zo denken de meeste deelnemers. Het gebied gaat volgens hen pas leeglopen bij een ramp of continue hoge waterstanden. 'Mensen geloven het pas als het gebeurt'.

6. In de sessie **lange termijn alternatieven** krijgen de deelnemers schetsen te zien van verschillende waterstrategieën. Een deelnemer suggereert om te faseren in de tijd. Dus bijvoorbeeld eerst de ene strategie, en bij verdere stijging van de zeespiegel de mogelijkheid openhouden voor een andere strategie. Oftewel adaptief zijn. Deze gedachte sluit goed aan bij de adaptatiepaden die voor de lange termijn worden ontwikkeld.

7. Waar raken de **ruimtelijke ontwikkelingen** het DPRD? Dat is de vraag in deze sessie. Veel thema's komen op tafel. Zoals het opstellen van een omgevingsvisie in samenhang met een waterveiligheidsstrategie. Kunnen we bouwen in polders tegen een zeewerende dijk? De noodzaak om opgaven aan elkaar te koppelen wordt onderstreept. Dat vraagt om samenwerking tussen gemeente, provincie, waterschap en Rijkswaterstaat. En iemand merkt op: er zijn zoveel verschillende perspectieven, beelden, politieke wind en bewegende doelen, de vraag is: waar willen we naartoe?
8. Hoe kun je samen met gebiedspartners een visie ontwikkelen voor het gebied rondom waterkeringen? Hiervoor is het Ontwikkelkader dijken ontwikkeld, die in de sessie **Ruimtelijke investeringen in de dijkzones** wordt toegelicht. De deelnemers onderschrijven de behoefte aan één gestroomlijnd kader voor ontwikkeling in dijkzones, waarbij niet sectoraal maar gebiedsgericht wordt gewerkt. En waarbij afwegingen worden gemaakt tussen lange en korte termijn en tussen technisch en sociale aspecten.

Het ontwikkelkader kan daarbij helpen. Als dijkversterking de drijvende kracht is, dan moet die ook leidend zijn in de gebiedsontwikkeling, vinden de deelnemers. Het waterschap zoekt daarbij naar meer instrumenten om bepalend te zijn in de gebiedsontwikkeling.

Reacties

Luc de Vries haalt in een afsluitend rondje nog enkele reacties op. Wat is de deelnemers opgevallen in de werksessies? En wat geven ze het programmateam mee? Een greep:

- 'Ik denk dat het belangrijk is dat we richting politiek goed kunnen beargumenteren wat de meerwaarde is van nu maatregelen nemen, die pas over 50 jaar impact hebben.'
- 'Organiseer dit soort bijeenkomsten vaker, het is echt winst als zoveel verschillende mensen samen komen.'
- 'Het is moeilijk om de lange termijn te vertalen naar het nu. De impact van de energietransitie op haven en industrie bijvoorbeeld is lastig in te schatten.'
- 'Neem de input van gemeenten mee.'
- 'De geleverde input van vandaag moet goed landen in het herijkingstraject.'
- 'Heb aandacht voor regie bij meerlaagsveiligheid, want die ontbreekt nu.'
- 'Bekijk het ruimtebeslag vanuit een breder perspectief.'

‘Hoe gaan we al die ontwikkelingen, belangen en programma’s bij elkaar brengen?’

Claudia van Ruler (waterschap Hollandse Delta) kijkt als gespreksleider terug op twee goede sessies over de ruimtelijke ontwikkelingen. ‘Er kwam van alles op tafel kwam, van verzilting, zoetwaterbeschikbaarheid, mobiliteit, tot ontwikkelingen op de Maasvlakte. Maar hoe koppelen we dit nu allemaal aan elkaar? Hoe zorgen we dat de ontwikkelingen elkaar versterken en dat we de juiste dingen doen? Dat baart me eerlijk gezegd wel zorgen. Zie het maar bij elkaar te brengen, al die ontwikkelingen, belangen en programma’s, terwijl iedereen de macht probeert te houden.’

Save the date: op 2 juni 2025 wordt er weer een Gebiedsconferentie DPRD georganiseerd

‘Het is inderdaad een stevig traject’, zo beaamt Pieter. ‘Tegelijkertijd moeten we onszelf ook rust gunnen om de dingen die meer tijd nodig hebben, door te schuiven naar de volgende herijking. Niet alles hoeft nu.’ Pieter is blij met de grote betrokkenheid. ‘Want die is hartstikke nodig om samen de puzzel te leggen. Daarom blijven we dit soort bijeenkomsten ook organiseren. Zet maandag 2 juni 2025 maar alvast in jullie agenda, want dan organiseren we weer een Gebiedsconferentie DPRD, met ook bestuurders erbij. En mijn oproep is: *spread the word*. Partijen kunnen nog steeds aanhaken volgend jaar. Laat het ons weten wie volgens jou nog betrokken moeten worden.’

Suggesties of vragen? Mail naar het centrale mailadres van het programma: info-deltaprogrammarijnmonddrechtsteden@rws.nl of neem contact op met Pieter Jacobs (06 - 11 32 68 32).